

nepremičnih potez resnega obraza njenega — in potem predsednika celotne plebiscitne komisije, Colonel (polkovnika) Capela Pecka ni bilo mogoče razbrati ničesar. Pač pa niso obetale ničesar dobrega živahne — za ogromnimi črnoobrobjenimi očali se skrivajoči oči generalnega tajnika angleške delegacije, mistra Rolanda L. E. Bryce. Ostal je še francoski delegat polkovnik grof Charles de Chambrun, vsekako veliko bolj dobričina nego diplomat. Na njegovo dobrohotnost smo si upali zanašati se takoj iz početka. Pri tem, a edino pri tem je tudi v resnici ostalo. — No, da nam bo veljal ves boj avstrijske delegacije in njenega predsednika, umerjenega in gotovo spretnega diplomata fregatnega kapitana Alberta Petra-Pirkhama, o tem pač ni mogel dvomiti nikdo, kdor ve in pozna nemško brezobzirnost, predrznost in lokavost, potem pa organizacijski talent Nemcev, ki mu jim niti zdaleka nismo bili kos. — Organizacija je bilo plodonosno delo Nemcev, naša je pa bila agitacija s hrupnimi prireditvami, veseljami, izletni in last non least — s pijačo. Toda s to opazko tako mimogrede — sem se oddaljil od predmeta. — Torej in medias res!

Ali je naša vlada tedaj postavila prvovrstno delegacijo, z vsemi diplomatičnimi sposobnostmi in z zvijačami poklicnih diplomatov, pa tudi z vso potrebno energijo oboževano zastopstvo v plebiscitni komisiji? In — ali je dala vlada svojim zastopnikom tudi ono polno moralno zaslombo ter krepko oporo v ministrstvu za zunanje zadeve, ki je bila neobhodno potrebna za izvršitev onega dejanja, od katerega je bila odvisna usoda velikega dela naroda, ki mu gre za biti ali ne biti? — Vsa čast velikemu učenjaku evropskega slovesa, univerzitetnemu profesorju in rektorju dr. Jovanu Cvijiču, možu plemenitega in blagega značaja! Toda — da bi bil on diplomat, ni mogoče trditi njegovemu največjemu oboževalcu. Saj ne trdim, da ni imela tedanja vlada najboljšega namena, ko je postavila na čelo tako važne misije, kakor je bila plebiscitna delegacija, prvovrstnega učenjaka. Ampak na mestu bi bil preje mož velike energije, ki bi bil o pravem času udaril s krepko pestjo ob mizo, tako da bi bilo zabrneno po ušesih gospodom, ki so odločali o usodi dela našega naroda. In kaj bi bilo, če bi bil naš delegat o pravem času obrnil — hrbet tem gospodom, ki so nam rezali oven kruh pomešan s stotero drobci nam prizadetih krivic?

Dne 21. julija 1920 je bila prva seja plebiscitne komisije v starodavnem deželnem dvoru v Celovcu in od tega dne nadalje smo bili tudi na jasnem, da nas angleška delegacija ne bo podpirala. V resnici, pri vseh nadaljnjih sejah je sledil poraz za porazom, izmed katerih je bil sklep, da se mora otvoriti demarkacijska črta med obema zonama A in B, naravnost katastrofalen, ker je odprl nemškemu agitacijskemu in organizacijskemu nasilju neovirano pot, vrh tega pa privedel v slovensko ozemlje cone A na tisoče neopravičenih glasovalcev. — Kar sem zapisal že 10. oktobra 1921. (»Jugoslavija«), to vzdržujem še danes: Bili smo prepustljivi in osrednja vlada prav gotovo ni storila vsega v polnem obsegu, da bi s krepko podprtano akcijo podprla našo delegacijo v vsakem oziru.

Ali je bilo pa sploh in v resnici potrebno, da smo v takih razmerah, dobesedno vzeto — obkoljeni od sovražnikov skoro od

Sukno za moške obleke

površnike in modne hlače, velour za damske plašče, volneno modno blago za krila, obleke in kostume, vsakovrstne podlage, razne perline barhante v najlepši izbiri in najceneje kupite pri, po solidnosti znani, tvrdki:

F. in I. Goričar, Ljubljana, Sv. Petra c. 29.

Izpod Pece.

Narodopisne črtice. Dr. Fr. Kotnik.

1. Setev in žetev v novinah.

Maribor—Prevalje! Na Prevaljah te čaka na kolodvoru poštni avto, ki te za 25 dinarjev potegne v Črno, znano po svincu, gozdovih, pašnikih, lepi živini in dobrih ljudeh. Črna je znana tudi slov. voljakom. Bitko pri Črni praznuje ljubljanski triglavski polk. Ne bomo se mudili v vasi, ki ji kraljuje na gričku sv. Ožbalt — o njem beri v Storiyah legendo in razpravo v mariborskem Casopisu 1924! — Krenimo na pobočje sive Pece, pod katero spi kralj Matjaž! Tam gori v Topli je 5 velikih kmetij, Končnikov, (700 oralov), Burjakova (600 oralov), Kordeževa (450 oralov), Florinova (383 oralov) in Fajmutova (300 oralov). Polje je malo. Živina in les dajeta, kar je za živež potrebno. Veliko sveta je seveda skalnatega in nerodovitnega.

Zato pa delajo nów'ne (novine). Posekajo grmovje in les, ko je suho, suhljad zažgejo, prekopljejo svet in vsejejo ozimino. (Glej o tem moj članek v »Času« 1911 str. 430—431. »Nów'ne žgati — nów'ne kopati.«) Do kresa mora biti novina za setev pripravljena. Julija novine zažigajo. Ko so pokosili planinske travnike, novine posejejo in čakajo, da jih za pere z ržjo. Ko se »potrebje«, jih morajo zagrati, da zverina in živina ne dela škode na njih. Do šent Ožbalt, ki je črnski farni patron, mora biti vsejano. Ko je ozimina v

vseh strani, tedaj izvedli plebiscit do konca? — Ne vem, če in koliko se je že razmotrivalo to vprašanje v javnosti. Če se je, da meni ni znano, nič za to! Dobro je, ako se govori o tem tudi v pričujočem članku. — Ne bom zagrešil kršitve uradne tajnosti, če je naša delegacija po porazu glede demarkacijske črte in po sklepu, da se dovoli prosta vrnitev vsem individijem in znanim tipom ne neoporečne preteklosti v glasovalno cono, — da je tedaj naša delegacija že vse pripravila, da pobere šila in kopita ter obrne hrbet vsemogočni gosposodi antante iz angleškega in italijanskega tabora. O, zakaj ni tega storila, in zakaj ni takratna centralna vlada — vzlic morebitnim preoptimističnim glasovom od koderkoli — tega nele dopustila temveč naravnost odredila?! Tudi kasneje je bilo za tak korak prilike in razlogov dovolj. Tedaj je bila prilika, da bi bili dobili vsaj ozemlje do Drave brez plebiscita. A odhod naše delegacije v znak protesta proti krivičnim in nas ponižujočim sklepom plebiscitne komisije bi bil gotovo zbudil v zunanjem političnem svetu velikansko pozornost.

Res ni bilo mogoče tedaj — kakor ni mogoče niti sedaj vedeti in presoditi, kakšne bi bile posledice odhoda naše delegacije s politične pozornice. Vendar skoro ne more biti dvoma, da gotovo ne bi bile tako katastrofalne, kakor so bile po nesrečno izvršenem ter izgubljenem plebiscitu.

Tisti gospodje v Parizu, ki so parcelirali Evropo po zemljevidu, bi bili na vsak način primorani še enkrat razmišljati o Koroškem vprašanju, in kdo ve, če bi se ne bila stvar zasukala in razvila drugače, nego se je pri ponovnih naših kapitulacijah. Je že res, da je vse to, in da so danes vse rekriminacije zvonjenje po toči. Toda vestni zgodovinar bo moral uvaževati vse materialne in psihološke momente, ko bo pisal nepristransko zgodovino o koroškem plebiscitu, izvršenem dne 10. oktobra 1920. Tedaj bo moral ugotoviti, da smo šli z golimi rokami v neenak boj z dobro organiziranim nasprotnikom, ki je bil v tesni zvezi s sovražnikom od včera — namreč z Italijo, pod prevzvišenim protektoratom Anglije; da nam je rezala »Interallied Plebiscite Commission« kruh krivice, pa naj se je delal njen predsednik še tako nepristranskega, dočim je njegov namestnik in generalni tajnik mstr. Bryce storil vse mogoče, da nam je odsekal, kar se je dalo. — In naposled bo moral zgodovinar na žalost ugotoviti dejstvo, kako skromno malo se je ravno naša jugoslovanska javnost zunaj meje Slovenije prav do zadnjih tednov pred plebiscitom zanimala za našo borbo. Pogrešali smo moralne in materialne podpore, med tem ko so zbirali Nemci v »rajhu« milijonske vsote za propagandni fond.

Zato naj se pa sedaj potopi naša slovenska Koroška v vsenemškem morju? — Kaj naj še rečem? Dvignimo brate onostran Karavank vsaj moralno, če jim zaenkrat drugače ne moremo pomagati.

Priličevičev list zaplenjen.

Belgrad, 10. oktobra. (Izvirno.) Današnja »Reč« je bila zaplenjena radi polemike, ki jo je priobčila o izjavi Laze Markoviča pariškemu dopisniku belgrajskega »Vremena« o današnjem položaju in sporazumu ter o Radičevih izjavah v Zenevi. Marković naglašava v teh izjavah, da je v inozemstvu vladalo prepričanje, da je Radičeva akcija naperjena proti državi. Sporazum RR so v inozemstvu razumeli kot približevanje Hrvatov skupni državi. Radič je v svojih izjavah vedno naglašal, da je s sporazumom RR rešeno hrvaško vprašanje. Koalicija, da je stalna, politika sporazuma RR vlade pa da je našla v kroni najboljšega svojega protektorja.

2. Nosačija.

Rž se mora kakih 14 dni sušiti. Novine so v strminah, kamor z vprežno živino ne morejo priti. Zato je treba rž na tak kraj znositi, kjer jo lahko nalagajo na »gare« (voz z 2 kolesi) in kamor morejo z živino. Če se ne motim, se imenuje tak kraj »pradelj«. Tudi to delo izvrše vzajemno. Povabijo kakih 18 mož. Doma zakoljejo 2 ovce. Ko se svita, prihajajo srajce. Vsak prinese v »adrc« (ruti) hodno srajco, klobuk in vrv. Na sebi ima drugo hodno srajco, zmečkan, star klobuk (tak klobuk se imenuje klamuz, izgov. kuamuza) in trpežne hlače.

Za zajtrk jim gospodinja skuha povojenih žgankov in mleka. Nato pa na delo! Seboj nesajo podjemalke. To so dolgi drogi, ki imajo na spodnjem koncu luknjo, skozi katero pride vrv. Nosači imajo tudi usnjate rokavice. Snop

Dr. Žerjav in duhovniške plače.

Znana odredba glede 200 domov je prišla na sledeči način v znano zloglasno odredbo: Člani vladne večine finančnega odbora so se med generalno debato o predlogu o duhovniških dokladah zbrali v poseben konvent, kjer so prvotno predlogo popolnoma prenaradili. Določba o 200 domovih je veljala prvotno samo za muslimane. Ravno ona tajna seja, ki se je je vdeležil tudi g. Pivko, torej pristen Žerjavov pristaš, je pa ono določbo raztegnila na vse duhovništvo, tudi na katoliške župnije. Finančni odbor je potem kljub najostrejšemu protestu zastopnikov SLS ta omenjeni paragraf v spremenjeni obliki sprejel. In sedaj čujte: »Jutro« poroča, da je dr. Žerjav pri ministru za vere posredoval, naj

se ona odredba ukline. Kaj naj k takemu ravnanju poreče pameten človek? Najprvo je Žerjavov zastopnik aktivno sodeloval, da se je katol. duhovništvu zadala vnebovpijoča krivica, sedaj pa hoče dr. Žerjav zabrisati nezasišano ravnanje svojega parlamentarnega druga s tem, da intervenira in potem to še po svetu razglašuje. Ali je na svetu še kaj možgati? Ali misli dr. Žerjav, da ima opraviti s političnimi otroki, ki ne vedo, da nosi tudi on in njegova stranka za one krivice glede zadnje odredbe v zadevi duhovniških plač odgovornost. Večina finančnega odbora je samo to odobrila, kar je tajna seja s pristavkom v navzočnosti dr. Pivka odobrila. Možgati, kje si?

Konferenca v Locarnu.

VARNOŠTNA POGODBA SPREJETA. — OPTIMIZEM ITALIJANOV. — POGAJANJA S ČEHI IN POLJAKI V TOREK.

Bim, 10. oktobra. (Izv.) Na podlagi informacij iz Locarna je edino težavno vprašanje, ki ga naj bi konferenca še rešila, vstop Nemčije v Društvo narodov. Glede jamstva za varnost vzhodnih mej sta se Nemčija in Francija, kakor vse kaže, principiarno zedinili in sicer tako, da bi morala Francija jamčiti varnost mej ne samo Čehom in Poljakom za slučaj nemškega napada, ampak bi morala varovati tudi nemške meje, če bi Čehi in Poljaki Nemčijo napadli. Če je to poročilo resnično, bi pomenilo to, da je konec vojaških pogodb med Francijo ter Češko in Poljsko.

Locarno, 10. oktobra. (Izv.) Včeraj ni bilo nobene skupne seje. Dopoldne sta se posvetovala Briand in dr. Stresemann, pop. pa Vandervelde in nemški zastopnik dr. Schubert. Tudi včerajšnji razgovori govore za opravičenost optimističnega razpoloženja.

Locarno, 10. oktobra. (Izv.) Mussolini pride jutri v nedeljo v Locarno. Italijanski detektivi so že prišli v Locarno. Obmejno policijo so znatno pomnožili.

Locarno, 10. oktobra. (Izv.) Italijanski zastopnik Scialoja je izjavil časnikarjem, da odločitev še ni padla, ampak okolnost, da se konferenca še nadaljuje, pomeni, da je upanje opravičeno, da se bo končala z dobrim uspehom.

Locarno, 10. oktobra. (Izv.) Poljski minister za vnanje zadeve Skrynski je izjavil, da se sestane jutri z dr. Stresemannom. Rekel

je, da je Poljska pripravljena skleniti z Nemčijo sporazum na podlagi obstoječih pogodb in statutu Društva narodov. Pomen mednarodnih pogodb je v tem, da se preprečijo vojne. Poljska tudi ne zahteva za vsako čez francoskega posebnega jamstva za varnost svojih mej. Z ozirom na obisk Čičerina v Varšavi je rekel Skrynski, da bo obiskal v kratkem Moskvo.

Pariz, 10. oktobra. (Izv.) Na svoji današnji seji je konferenca sprejela načrt jamstvene pogodbe za varnost nemških mej na zapadu. Vprašanje vstopa Nemčije v Društvo narodov še ni rešeno, glavne težkoče in ovire pa so odstranjene. Sedaj iščejo formulo, ki bi Nemčijo omogočila tudi vstop v Društvo narodov, ne da bi nemška opozicija doma mogla ugovarjati.

Poljski in češki zastopniki bodo pozvani bržkone v torek na posvetovanja.

Locarno, 10. oktobra. (Izv.) Po današnji seji so izdali uradno poročilo, ki ugotavlja, da je konferenca sprejela večino točk jamstvene pogodbe. Točke, ki jih še niso sprejeli, bodo obravnavali na naslednji seji. Italija bo podpisala pogodbo pod istimi pogoji kot Anglija.

Locarno, 10. okt. (Izv.) Briand, Chamberlain, dr. Stresemann in dr. Luther so se danes skupaj vozili z motornim čolnom po jezeru. Popoldanske konference ni bilo, ker je delo dobro napredovalo.

Mussolinijeva diktatura.

»GOSPODARSKA« WIGAH CENTRALIZMA. — URADNI JEZIK NA SODIŠČIH IZKLJUČNO ITALIJANŠČINA.

Rim, 10. oktobra. Ministrski svet je včeraj odobril načrt zakonskega odloka, s katerim se na prefekturah ustanove mesta »pokrajinski nadzornikov«, ki bodo izvrševali neposredno kontrolo nad občinami. Isti načrt določa, da bodo morali poslej vsi občinski in pokrajinski nameščenci polagati prisego. Kdor

je član kake organizacije, ki nasprotuje drž. politiki, ne more dobiti občinske službe. Prefekt ima pravico odstaviti vsakega občinskega ali pokrajinskega nameščena, ki sodeluje pri kaki akciji, ki nasprotuje splošnim smernicam vladne politike.

Za evropsko federacijo.

London, 10. oktobra. (Izv.) Znani prvobornitelj za federativno zvezo evropskih držav po vzoru severo-ameriških Zedinjenih držav Coudenhove-Kallergi je imel v »Foreign Policy Association« v Newyorku predavanje o federativni zvezi evropskih držav. V svojem predavanju je omenil lepo število državnikov, ki so se že v preteklosti ogrevali za to idejo, nato pa je naglašal, da se je do danes že devet desetih najvplivnejših evropskih državnikov izreklo za to idejo. Oktobra meseca l. 1926. se bo vršil na Dunaju prvi vseevropski kongres.

Boji v Siriji.

Protifranosko gibanje se širi.

Pariz, 10. oktobra. (Izv.) Iz Bejruta poročajo, da je prišlo pri Džebelrudu do novih krvavih bojev med Druzi in Francozi. Francoske čete so pognale Druze v beg.

Druzi so imeli pod predsedstvom Atraš paše veliko zborovanje, na katerem so sklenili svoj boj proti Francozom nadaljevati. V Južni Siriji se je pričelo nevarno gibanje med tamošnjimi rodovi in napadi na evropske karavane so na dnevnem redu.

pe nalože na podjemalko, ko je vseh 24 snopov na njej, zadrgejo vrv in nosijo (puebec na glavi k sosedom, ki stoje višje, ti zopet višje in končno na pradelj. To je sila naporno delo, noge najbolj trpe. Za malco dobe pšeničnega kruha. Za južino (kosilo) pa je izdatno poskrbljeno. Doma so zaklali ovci, včasih tudi tolsto kozo. Od daleč se bliščita bela prta, ki sta pogrnjena na košarah, v katerih neseta nosačema dekli kosilo. Ko zapoje rog, se moške zbero. Ker so zmučeni, jim južina ne bi teknila, zato si zažgejo še pred kosilom pipo tobaka. Dekli poveznete košari, pogrne »mizo« z belim prtom, razdelita žlice in pripravita vse za obed. Čista mesena juha, v njej ržen kruh potrošen s poprom, meso s kuhanim hrenom, »brati« (češke buchte?), krapi in kuhani posušeni češplji so navadno na jedilnem listu. Pri kosilu zadoni vesela fantovska pesem in odjekne razposajen vrisk. Po jedi zopet delo do mraka. Popolne ni male južine, kosilo je bilo obilno. Ko se noč stori, je delo končano. Nosači so pridno nosili in se potili. Hladno je. Zato si preoblečejo srajce in spreme tudi klobuke. Upehani in zmučeni se vračajo domov, kjer jih čaka večerja, kakor jo dobe na Veliko noč. Želodčeva juha, želodec z zeljem, seveda s svinjino nadevan in povojen, koroški štruklji, kloce ali jeglič in riž, krapički (presni krap), pečeni štruklji, v katerih je strd nadevana, na ognju pečene »šnit«, jabolka s cimetom, kuhana na moštu in vinu, nazadnje pa »kiséva župac«. Ko odhajata, dobi še vsak svoj del: pol hleba nše-

ničnega kruha, pol hleba rženega, dva brata in štiri krape. To »delitev« vzamejo seboj na dom. No in nazadnje dobi še vsak svoj pušelje, nageljček z muškatom, rozmarinom in »megloc«. Pušeljci so seveda povezani s svilo. Ta domači praznik se imenuje nosačija, pe delu, ki ga nosači vrše. Pravi mi je o njem Gregor Konič, rojen l. 1866. na Pristovi pri Črni, ki je dvanajst let služil na planinah. Če mi ni prav povedal, pa njega primite!

Nosačija je praznik ob žetvi, ki je po obrednih jedeh, katere nosači zavijajo podobnih »steljeraj«, domačemu prazniku v Mežiški dolini, ki se vrši v pozni jeseni, ko je delo na polju opravljeno. (Prim. moj članek v Časopisu za zgod. in narodopisje 1908 str. 105.) Naj bi se oglasili še drugi in opisali praznike ob žetvi! Gotovo so se še kje drugod ohranili. Treba je dosti gradiva, da se more izreči prava sodba. Pajek v Črticah iz duševnega življenja štaj. Slovencev na str. 282. le malo pove o žetvi.

3. Zakleta deklica na Oiševi.

(Pripovedoval Grega Konič.)

Na Oiševi izvira Meža. Oiševa tvori tudi mejo med našo državo in republiko Avstrijo. Na Oiševi je veliko zijalk, kjer vedrijo in prenočujejo ovce in ovčji pastirji. Nekega dne je pasel pastir svojo ovčjo čredo na Oiševi. Sedel je vrh gore in gledal proti Soičavi in Kamniškim planinam. Pri Sv. Lenartu je vprav zazvonilo opoldne. Kar se mu prikazala lena deklica in vravi: »Na ustraši me! Jutri

Dnevne novice.

Koroški dan v Ljubljani.

Danes ob 11 dopoldne pred univerzo

JAVNO ZBOROVANJE

Po zborovanju obhod

Dalje je ministrski svet odobril načrt obhoda, glasom katerega velja posej na vseh sodiščih in sodnih uradih kot uradni jezik brezpogojno in brez izjeme edinole italijanščina. Vsaka vloga, sestavljena v kakem drugem nego italijanskem jeziku, se smatra kot neveljavna in neveljavne so vse izjave, strokovna mnenja itd., ki niso sestavljena v italijanščini.

Somišljeniki!

Danes ob 11 dopoldne manifestacijsko zborovanje pred univerzo in po zborovanju obhod po mestu. Vsak somišljenik naj smatra za svojo dolžnost, da se te prireditve za Koroško gotovo udeleži. Dr. Korošec.

ZA NAŠ SLOVENSKI KOROTAN.

Sinočna akademija v Unionu

Ljubljana je manifestirala včeraj z dušo, s prekipevajočimi čustvi in utripajoči tisočeri src, ki bijejo vroče za naše zaslužene brate onostran Karavank. Akademija, ki jo je priredila Jugoslov. Matica kot »Koroški večer« na dan obletnice plebiscita v veliki dvorani hotela »Uniona«, je bila sijajen odmev naših srčnih čustev. Kajti toliko elitne publike ni še kmalu sprejela dvorana, ki je bila dubokom polna od vrat do zadnjega prostora na galeriji in balkonu. Slavnostno umerjeno razpoloženje, primerno namenu večera, je obvladalo to ogromno množico ljudstva, ki se je zbrala v slavnostni dvorani, da na dostojen način manifestira za svoje trpeče brate v našem slovenskem Korotanu ob Dravi, ob Vrbskem jezeru, na Gosposvetskem polju. — Med odlično publiko smo opazili mnogo koroških rojakov, ki jih je spodila krušna mati — hudobna mačeha izpod rodnega krova. — Akademijo so posejeli v imenu odsotnega velikega župana njegov namestnik dvorni svetnik Kremenšek; dalje namestnik finančnega delegata dvorni svetnik Bonač; minister n. r. dr. Zerjav; bivši deželni predsednik dr. Brejc; dekan bogoslovne fakultete dr. Slavič; univerzitetni profesor (koroški rojak) dr. Rožman; predsednik odvetniške zbornice dr. Majaron; izastopnik mestne občine ljubljanske gerent Likozar in nešteto drugih odličnjakov.

Poseben povdarek akademiji pa je dal nastop prvaka naših sodobnih literatov pesnika Zupančiča kot slavnostnega govornika, ko nastopa ob istem času na enaki prireditvi naš najboljši prozaiist pisatelj Finžgar v Mariboru. Burno aklamiran je pesnik Zupančič izvajal v resnično pesniško zamišljenem govoru: Onostran Karavank obhajajo spomin petletnice plebiscita s hrupnimi vesellicami. Mi jim tega ne zavidamo, ker tam ne slave zmage pravice, temveč nasilja, oprta na pomoč velikega naroda. Petnajstisoč duš pa drhti v samotni in tihi žalost, ter ječi pod strašnim moralnim in gmotnim pritiskom, petnajstisoč onih duš, ki so dale svoje glasove Jugoslaviji. Pozdravljamo jih z ljubeznijo, ko se bore za svoj obstanek, odrinjeni od dobrin, ki gredo vsakemu bitju pod solncem, a to vzlic pogodbi, podpisani pred vsem svetom.

Vendar so oni nam večja tolažba nego bi jo njim mogli dati mi. Ni tam tužni Korotan; to bi bila žalitev za ondotni naš narod, ki hoče ondi živeti svoje življenje. Koroška je del na-

šega telesa. Nemcem je le kolonija, Korotan je njim le za ekspanzijo. Nam pa je notranja bolečina in ljubezen, integralen del naše duše, sanje preteklosti in nada bodočnosti. Korotan nam je večni, večno živ, vedno naš v duše bolečini. Mal narod ima enako pravico do življenja kot veliki.

Govor, iz katerega moremo priobčiti le nekaj glavnih misli, je žel dolgočasno frenetično odobravanje.

Izvir bolesti in gorja kakor tudi veselja pa je Slovincu vedno — pesem. Ta nas družijo z brati onostran Karavank, in ravno Koroška pesem je pravi biser in odmev duše Slovenskega Korotana. Zato je tudi slovenska koroška pesem bila glavni del akademije. In ta pesem nas v duhu družijo z brati Korošci. — Krasno so nastopili vsi zbori: Ljubljana, »Glasbena Matica«, »Ljubljanski Zvon«. Vsem enaka čast za eksaktno izvajanje vseh koncertnih točk. Posebna čast pa gospodu Banovcu za izredni užitek od njegovih solo-spevov. Pobjavno bodi omenjeno tudi spremljevanje na klavirju. Te koroške — v dno duše, v dno srca segajoče pesmi, ki navdušijo vsakega, ko jih začuje! Tem milejšje, ker izvirajo iz duše, stoletja od tuja teptane. Najlepše, ko jih proizvajajo vrli pevski zbori, kot so naši. Piece de resistance je bila Adamičeva: Kaj ti je mojca, ter Premrl: V Korotan! — Da Gremo v Korotan. Če ne jutri, pa čez nekaj let, bodisi čez pol stoletja ali sto let. Enkrat gotovo!

Končno bodi omenjena še ljubka vmesna deklamacija mlade gojenke ženske gimnazije: »Pesem novih otrok«, ki je izvala živahno odobravanje.

Rojaki v Korotanu: Mi smo z Vami, vi z nami — danes v duhu, nekoč v resnici!

* * *

RESOLUCIJA NA ZUNANJE MINISTRSTVO.

Vse pomembnejše občine celo naše kraljevine poslale so te dni na naslov zunanega ministra Dr. Momčila Ninčiča resolucijo s podpisani občinskega starešinstva. Resolucija ima sledeče besedilo: Vzemirjeni vsled stalno naraščajočega gibanja za priključitev Avstrije k Nemčiji prosimo kr. vlado, da posveti največjo pažnjo temu vprašanju. Pomaknitev mej Velike Nemčije na Karavanke ni samo resno ogrožanje naše države, temveč tudi svetovnega miru, ker pomeni nov nalet velenemštva proti jugu in vzhodu in povrnitev nemške države k predvojnemu imperijalističnim ciljem.

Vsled tega je na novo odprto vprašanje ujedinjenja koroških Slovincov z narodno državo Srbov, Hrvatov in Slovincov, katero je opravičeno na samo iz občje priznanih etničnih načel, nego je tudi najboljšje jamstvo za varnost naše države in stalnost miru.

Pričakujemo torej, da bo kr. vlada vporabila vsa sredstva za osvobodjenje Koroške. Če se priključi Avstrija Nemčiji, mora biti Korotan naš!

* * *

Meštrovič Ivan, sloveči kipar iz Dalmacije, ki je med vojno bival v tujini in s svojimi kiparskimi deli pridobil mnogo ugleda naši domovini ter tako pripravil ujedinjenje Jugoslavijo, je letos razstavil svoja umetniška dela v Ameriki. Ker o sodbi Amerikancev o tem našem velikem umetniku nismo nič izvedeli — naš Pres-biró se za take malenkosti ne zmenil — bo naš današnji članek zanimal pač tudi širše občinstvo. (Nekaj njegovih umotvorov je tudi v ljubljanski »Narod. galeriji«.)

Kranjsko pevsko ekscelzje priredi danes, 11. oktobra t. l. v dvorani »Ljudskega doma« v Kranju svoj prvi pevski nastop. Spo-

red sledeči: C. Mohor: Uvodni govor. St. Premrl: Raj; A. Foerster: Naše gore; O. Dev: Meglica; Dr. Schwab: Skrjanček poje, žvrgoli, meš. zbori, izvajajo združeni zbori. Till: Veseli godci, koračnica; Till: Naša pesem, valček; R. Lah: Fedora, uvertura, izvaja salon. orkester iz Tržiča; K. Adamič: Ples kralja Matjaža, meš. zbor, izvaja pevski zbor iz Senčurja; Dr. G. Ipavc: Milada; Dr. Fr. Kimovec: Večerni zvon, meš. zbor, izvaja pevski zbor iz Tržiča; Fr. Gerbič: Slovanski brod, izvaja združeni moški zbor. — Začetek ob 4 popoldne. Skupnega nastopa se udeleži 7 zborov. Vsi prijatelji glasbe vljud. vabljeni. — Po prireditvi bo v »Ljudskem domu« kratak sestanek okroglih referentov za Gorenjsko. Poročal bo delegat »Pevske zveze« glede prireditve imenovane zveze.

Smrtna kosa med ameriškimi Slovenci. V Clevelandu je umrl 43 letni Matija Hrastan, doma iz Drakovca, fara St. Jernej na Dolenskem; zapustil je soprogo in 4 hčere. — Strela je ubila 54 letnega Ignacija Železnikarja v Geneva, O.; doma je bil iz Stiške vasi pri Kranju. — V Clevelandu je umrl na posledicah zastrupljenja s svincem tovarniški delavec 56 letni John Belčar, doma s Primorskega; zapustil je ženo in 4 otroke.

Vič. Sinočni »Koroški večer« v Društvenem domu na Viču je bil izredno lep. Udeležilo se ga je čez 300 ljudi: društvenikov in Orlov. Na sporedu so bile koroške pesmi, deklamacije in govor. Godba je zaigrala 7 komadov. Pobirali smo darove za Jugoslov. Matico.

Tržič. Vsa kulturna tržiška društva prirede skupno manifestacijo ob petletnici zgubljenega plebiscita. Prosv. društvo sv. Jožefa priredi poleg tega še dva prosvetna večera, ki bosta z besedo in sliko pojasnjevala koroške razmere in kraje in budila rojake tostran meje, da nikdar ne zabijo svojih bratov onostran Karavank. Prvi prosv. večer se vrši v ponedeljek, 12. okt. ob osmih zvečer v Našem domu z naslednjim sporedom: 1. Godbene točke sal. orkestra; 2. koroške narodne pesmi društv. moškega zbora; 3. dr. Pregelj: 10. oktober (1920—1925) kot vizija; 4. predavanje o Koroški.

Položaj železniških upokojencev. Dne 5. okt. so se zbrali delegati društev železniških upokojencev v Belgradu na skupno konferenco: iz Sarajeva Brod in Cerne, iz Bos. broda Basler, iz Zagreba Mihalič in Kis, iz Ljubljane Salamun. Na tej konferenci so pričujoči delegati sestavili skupen memorandum, katerega so predložili vsem merodajnim faktorjem, kakor tudi vsem klubom narodnih poslancev. Merodajnih faktorjev kakor tudi poslancev je sedaj naloga, da obljube, katere so delegati prejeli, ne ostanejo prazne besede.

Smrtna kosa. Umrl je 1. oktobra t. l. v Starem dvoru pri Škofji Loki gosp. Melhior Jezerc, oče v Metliki umrlega kaplana g. Jezerca.

Čevljarški tečaj se odpravi v Zagrebu. Tečaj bo trajal šest tednov vsak dan od 8. do 10. ure. Učnina s pripomočki stane 350 Din za vsakega. Poučeval bo čevljarški mojster Gjuro Simonović.

Za kat. duhovski naraščaj v Vojvodini. Vojvodinski katoličani so uvedli akcijo, da se pri gimnazijah v Subotici, Bečkerek in Vršču osnujejo katoliška semenišča za vzgojo duhovskega naraščaja. Vzdrževala bi ta semenišča katol. cerkvene občine v Vojvodini.

Iso Lang v osječkih zaporih. Avstrijska oblast je končno izročila bivšega ravnatelja tovarne »Mira« v Osjeku, ki je z raznimi manipulacijami ogojčeval jugoslov. državo za težke milijone. Langa so te dni privedli v Osjek in ga oddali v sodne zapore.

Da se prepričate,

da ste dobili pravo

MAGGI^{levo} ZABELO

morate dobro paziti na ime MAGGI na varstveno znamko zvezda s križcem

Pri napolnjevanju naj se zahteva izrecno MAGGI^{levo} zabela iz velike MAGGI^{levo} originalne steklenice, ker iz teh se po zakonu sme prodajati samo prava MAGGI zabela

V gimnaziji se udrl strop. Na sarajevski gimnaziji se je te dni med poukom udrl strop v zadnjem nadstropju in padel deloma v šolski razred. Na gimnaziji dozidavajo tretje nadstropje. Sreča je hotela, da ni bilo žrtev. Prestrašene dijake so takoj odpustili domov in pozvali strokovnjake, da zgradbo pregledajo.

Konzulat češkoslovaške republike v Splitu. Za častnega konzula češkoslovaške republike v Splitu je imenovan ravnatelj Zadržne gosp. banke dr. Smolčić, ki je že dobil eksekvatur od naše vlade in je te dni začel uradovati.

Zasebna akademija za upodabljanje umetnosti v Splitu. Kipar Marin Studin in slikar Peter Bibič sta v Splitu osnovala zasebno akademijo za upodabljanje umetnosti, ki je že začela z delom. Prof. A. Ivatič predava na akademiji kulturno zgodovino.

Topli dnevi na Jadranu. Zadnji čas je nastopilo v primorju izredno toplo vreme; kopališča so znova oživela. Prorokujejo, da bodo lepi jesenski dnevi še dolgo trajali.

Ogromni parniki v šibeniški luki. V šibeniško luko sta te dni priplula dva ogromna tovarna parnika, da nakrcata bavskit za Ameriko. En parnik bo nakrcal 9000 ton, drugi pa 11.000 ton bavskita. Kljub svoji ogromnosti sta parnika v šibeniški luki z največjo lahkoto pristala.

V Šibeniku ni plač. Duhovščina v šibeniški škofiji že tri mesece ni prejela drugega nego osnovno plačo. Nahaja se v najtežjem položaju. Škofijski ordinarijat se je brzojavno obrnil na ministra za vere, da pospeši izplačilo doklad. — Državni uradniki in vpokojenci v Šibeniku še niso prejeli plače za tekoči mesec.

Konec štrajka v paških solarnah. Te dni se je v Paču končal štrajk delavstva v tamkajšnjih solarnah. Delavstva se s svojimi zahtevami prodrla in se mu zvišajo plače za 26 do 32 odstotkov. Štrajk je trajal 2 meseca in je imela država, ki ni hotela pristati na malenkostno zvišanje plač, v tem času ogromne škodo.

Samomor. Pri Domžalah je skočil pod vlak 60 letni kovač Janez Jerovšek. Mož, ki je precej rad pil, je izvršil samomor, kot pripovedujejo domači, v polni pijanosti in je že večkrat, če je bil pijan, obetal, da bo skočil pod vlak, česar mu pa ljudje niso verjeli. Vlak je truplo popolnoma raztrgal. Prepeljali so ga v mrtvašnico na Goričici in tudi tam pokopali.

ko bo opoldne zvonilo, bom zopet prišla. V podobni velike kače se bom ovila okoli tvojega života. Ti pa me poljubi in se ne ustraši, ko bom odprla svoja usta!

Ko pastir drugi dan zopet sedi na gori, pride res velika kača, leze proti njemu in se ovije okoli pastirjevega života. Glavo je imela že pri mladeničevi glavi. Sedaj odpre usta in tako zajaja, da bi bila izginila pastirjeva glava v žrelu. Pastir se ustraši in je ne poljubi.

Kača pa se zmota z života in pravi: »Oh, zakaj me nisi rešil? Zakaj si zanudil trenutek? Zopet bom morala čakati sto let, da pride mladenič in me nemara reši. Dobil bi bil veliko zakladov zlata, na katerih sedim in jih varujem. Dobil bi bil mene za ženo.« Nato se odplazi.

Ta pravljica spada v III. poglavje »Storije«, ki nosi naslov: Zaklete deklice. Zakladi. Potujoče duše.

4. Narodopisni drobciž.

Zaklad. V neki zijalki na Olševi je zaklad. Tam je gledal nekoč Grega in videl baje črnega psa, ki je letal kakor blisk po jami. — Zaklad je tudi tam zakopan, kjer se strnejo tri meje. Treba je na takem kraju napraviti naopak ris. Nato se moraš vvesti sredi risa in priključiti skušnjavca. Če vzdržiš veliki brušč in šum, ki nastane, in se ne zbojiš, potem lahko vzdrigneš zaklad.

Kres. Na »kresno bilje« (predvečer pred Kresom) po Topli kresijo. Fantje in dedice prinesejo »paceljnov« (tanko drva iz vej)

in jih mečejo v ogenj. Če ostaneta nazadnje dva, se fant oženi, dečla pa omoži; če pa ostanje samo eden, pa še naprej samevata. — Ko ter jih z nogami mečejo čez glavo. Če je cokolja ter jih z nogami mečejo čez glavo. Če je cokolja obrnjena drugam, bo posel v tisti smeri prihodnje leto šel služiti k drugemu kmetu, če je pa obrnjena proti ognju, pa še ostane pri hiši.

Ovce se po leti pasejo 3 mesece v Peci. Do Šent Jakoba ali Gospojnice jih tudi molzejo. Jalove zaznamujejo. 30 ovac da 1 »žehtar« mleka. Iz njega delajo sir. Po planini se ovce porazgube in delajo pastirju vsled tega preglavice. Da jih pa najde, mora kost ustreljenega ali ubitega človeka položiti po zimi pod prag, čez katerega ovce hodijo. Vsak večer in vsako jutro mora za ubitega ali ustreljenega človeka »pomodliti«. Če ne bi molil, bi ga mrtvec prišel strašiti. To pomaga, da po letu na planini vse ovce najde, četudi kak dan odide domov.

VELOUR za ženske plačice — 140 cm, vse barve, več vrst, že od 100 Din naprej

DOUBLE SUKNO za moške sukničke in ran-glane ter vse drugo blago radi prevelike taloge

IZREDNO ZNIŽANE CENE

A. POTONAR, LJUBLJANA

poleg trga pri žrnjskem mostu

Dr. Joža Glonar:

Meštrovič v Ameriki.

O načinu, kako je Amerika sprejela Meštrovičovo umetnost in o njenem razmerju do nje prinaša beograjska »Raskrsnica« iz pera urednika R. Markovića zanimivo poročilo. Pisec pred vsem polemizira proti načinu, kako je naš ameriški poslanik, T r e s i č - P a v i č i č, ob otvoritvi razstave v Brooklyn-Museum Meštrovičeva Amerikancem predstavil v napačni luči. Vse Meštrovičovo življenje, tako pravi pisec, kolikor ga dosedaj lahko opazujemo in ki se pač ne bo več izpremenilo, kaže, da je v njem afektivna stran v primeri z intelektualno silno razvila. Zato je napak, če ga dr. Tresič-Pavičič Amerikancem predstavlja kot velikega misleca. Izmisli ni Meštrovič nič, on je samo občutil in k večjemu še kombiniral; v njem vseskozi prevladuje surova gigantska afektivna priroda. V surovi življenski sili in moči se kaže tudi v glavnem njegova lepota. Kako daleč mu je vsak intelektualizem, je dokazal tudi z značilnim stavkom v svojem pozdravu na banketu:

»Nimam vam kaj posebnega reči z besedami, ker vse kar znam in vem, Vam je povedano v razstavljenih delih. Mi umetniki — vsaj o kiparjih in slikarjih bi to rekel — smo nemi tudi v naši materinščini.«

Meštrovičovo razstavo so v Ameriki z nestrpnostjo pričakovali. Amerika, ki je iz Evrope prinesla vse, samo ne umetniškega ču-

tenja, mora danes, ko smatra Evropo kot zastarelo in onemoglo, v njeni umetnosti zreti ves svoj lastni prenegli napredek. Amerika pa si nikakor ne more misliti, da zna kdo kaj boljše ali lepše napraviti kakor ona. Zato so si njeni kritiki naostrili peresa, da primerno pozdravijo evropskega umetnika, ki se mu je svoje dni poklonil sam Rodin. Pa ga niso niti s čutom niti z razumom dojeli (mogoče zaradi tega, ker vršijo tam ta posel po večini ženske). Edina »Chicago Tribune« je prinesla spodobno, dasi ne ravno ugodno kritiko. Ker niso mogli povedati nič neposrednega, pripomniti kaj o njegovi tehniki, ker niso mogli občutiti njegovega dela, ali pa vsaj ne izraziti občutkov, ki so jih v njih zbudila, hladni pred za njihov občutek čudnimi, mogoče tudi ekzotičnimi velikani, pred rečmi, ki so bile za njih nove, neznane, so kakor vsi ljudje, ki živijo samo v erudiciji in od nje, odšli z razstave z istim prepričanjem, s katerim so bili prišli, namreč, da je Meštrovič velik umetnik. Njihove kritike pa so omladno prežvekovanje besed o italijanskih primitivistih in renesanci, o vsem onem, kar je Meštroviču popolnoma tuje: govorijo tako, da bi brez navedbe Meštrovičevega imena nikdar ne vedeli, o kom se govori. Amerika je Meštroviča sprejela zviška, to tembolj, ker diha njegova dela barbarsko silo in se Amerika, kadar je beseda o umetnosti, sramuje svojega Dempseyja.

Meštrovičeva umetnost pa je lahko ne samo Američanom nerazumljiva, ampak fin na-

„LUKULO“ dišave v zavojih so najboljše!